

BUD JÁNOS: ÁLLAMI PÉNZGAZDÁLKODÁS

háború és az infláció teljesen dezorganizálták a magyar pénzügyeket. A magyar valuta folytonos elértéktelenedése folytán nem lehetett stabil budgetet készíteni, az adóbevételek olyan minimálisak voltak, hogy a legelemibb szükségletekre ném volt fedezet. Csonka-Magyarország pénzügyei egészen 1924-ig, a népszövetségi szanálási terv kezdetéig a teljes bizonytalanság képét mutatták, s bár időközben több figyelemreméltó kísérlet történt az ország pénzügyeinek rendbehozatalára, sajnos, egyik sem járt sikerrel.

Hogy több, mint öt évig a háború befejezése után ilyen gazdasági káosz volt az országban, annak nemcsak belső, hanem külpolitikai okai is voltak. Nem lehetett sikert várni a szanálástól addig, amíg azt a külföld nem támogatja, mert a háború utáni ellenséges érzület szomszédaink részéről minden ilyen kísérletet megakadályozott volna. így természetesen a lakosság bizalma csak akkor volt meg, amikor a Népszövetség magáévá tette a magyar szanálás ügyét.

Amennyire reménytelen volt a hangulat a szanálás megkezdésekor, olyan gyorsan állott helyre az államháztartás egyensúlya és a magyar valuta stabilitása a Népszövetség rekonstrukciós tervének alkalmazásánál. Hogy a Népszövetség szanálási terve már az első évben ilyen sikeres volt, annak a magyarázata az, hogy a magyar nép megértve a magyar kormány nemes intencióit, a legnagyobb áldozatokat hozta hazája hitelének és pénzügyi reorganizációjának az érdekében. A Népszövetség, külö-

nösen annak pénzügyi bizottsága, Magyarország iránt mindig a legnagyobb jóakaratot tanúsította, ami nagyon megkönnyítette a szükséges kooperációt a magyar kormány és a népszövetségi autoritások között. A népszövetségi ellenőrzés 1926 június 30-án véget ért és Smith Jeremiás a népszövetségi főbiztos két évi működés után, – mely idő alatt nemes karakterével és önzetlen munkásságával a magyar nép szívében örökre helyet biztosított magának, – eltávozott Magyarországról.

A magyar kormány azóta is állandó érintkezésben van a Népszövetség pénzügyi és gazdasági bizottságával, illusztrálni akarván ezzel, hogy mennyire értékeli a bizottság tagjainak tanácsait.

Áttérve a szanálás technikai részére, mindig szem előtt kellett tartani, hogy a magyar szanálás még nincs befejezve. Mikor 1924-ben az első stabil magyar költségvetést a parlament elé terjesztettem, szükségesnek láttam kiemelni, hogy a szanálást három főperiódusra kell felosztani. Elsősorban a pénzügyi, másodsorban a gazdasági, harmadsorban a kulturális és szociális szanálásra. Ez más szavakkal azt jelenti, hogy az első feladat megteremteni a stabil magyar valutát és a költségvetési egyensúlyt. A magyar valuta 1924 óta stabil. Ugyanekkor fokozatosan sikerült olyan beruházásokat eszközölni, amelyek tulajdonképpen csak a szanálás második és harmadik periódusába, a gazdasági és szociális program keretébe tartoznak. A népszövetségi kölcsön, egy csekély hányadától eltekintve, úgyszólván teljes összegben hasznos beruházásokra fordított, ami a feleslegekből eszközölt beruházásokkal együtt elősegítette a gazdasági helyzet fellendülését.

A pénzügyi és gazdasági rekonstrukciót nem lehet egymástól elválasztani. A pénzügyi rekonstrukció az alap, amelyre az ország felépítheti az egészséges gazdasági struktúrát. A háború utáni esztendőkből egészen 1924-ig nemcsak az állam pénzügyei, de az ország egész gazdasági struktúrája a teljes káosz képét mutatta. Nemcsak az adó jövedelmek voltak elégtelenek, a nemzeti jövedelem is erősen csökkent, miután a stabil valuta hiányában az üzleti forgalom nem alakulhatott ki teljes mértékben. Ezt természetesen az egész ország megsínylette és ezért kellett a legnagyobb gyorsasággal megteremteni a szilárd alapot, amelyen újjáépíthettük dezorganizált gazdasági életünket.

Az adóterhek természetesen súlyosak Magyarországon, mert a megcsonkított országban az államnak sok embert kell eltartani; a sok nyugdíjas s háborús rokkant, a sok menekült, akik nem tudtak elhelyezkedni és produktív gazdasági munkát végezni, mind a többi adózó polgár terheit súlyosbítják. Sok pénz kellett és fog még kelleni az annyi megrázkódtatást szenvedett gazdasági életnek teljes talpraállításához és fellendítéséhez, valamint a többtermelést célzó beruházásokra is, azonban remélhető, hogy ily módon a még produktív munkát nem végző elemek is fokozatosan

foglalkoztatva lesznek, ami azután lehetővé teszi az adóterhek csökkentését.

Az állami bevételek a szanálás első négy évében állandóan emelkedtek. Míg az első szanálási évben 1924/25-ben még 800 millió pengő alatt voltak az állami bevételek, addig 1927/28-ban már 961 millió pengőt tettek ki, holott időközben úgyszólván minden adót leszállítottunk. Tárgyilagosan meg kell említenem, hogy közben fejlődött a nemzeti jövedelem is. Mindennek dacára, minthogy minálunk a jövedelemalakulás tényleg és viszonylag sokkal kedvezőtlenebb, mint a többi államokban, az adóteher is súlyosabban nyomja gazdasági életünket. A kiadások természetesen szintén emelkedő tendenciát mutattak, aminek az az oka, hogy 1924-ben az állami alkalmazottak békebeli illetményeik alig 25%-át kapták és az időközben eszközölt javítások dacára még ma sem érik el a békebeli nívót. A szanálási költségvetés a dologi kiadásokban azonkívül oly szűk volt, hogy nem lehetett fedezni az elkerülhetetlen kiadásokat sem, másrészt beruházásokra 14 millió pengő volt, amelyből még a legprimitívbb állam is képtelen lett volna a szükséges beruházásokat ellátni. Ezt belátva, támogatta a Népszövetség a pénzügyi bizottsága javaslatára a kormánynak - sajnos a tényleges szükségletnek nagyon alatta maradó - beruházási Programját. Nem szabad végül figyelmen kívül hagyni azt sem, hogy az állam kötelezettségei az elszegényedett országban ma sokkal nagyobbak, mint voltak a háború előtt és a központi kormányzat sok olyan terhet vállalt magára, amit azelőtt a municipális közegek és a társadalom a maga erejéből teljesített. Továbbá itt vannak azok a kulturális és szociális kötelezettségek, amiket a nyugati modern államok mintájára mi is meg akarunk fokozatosan valósítani, mint például a szociális biztosítás, a népoktatás kiterjesztése, egészségügyi intézmények stb.

Ami az adóteher megosztlását illeti, a szanálás megkezdése óta a kormány minden igyekezete arra irányul, hogy a tehermegosztlást a nyugati államok mintájára reformálja. Természetesen az inflációs időkben sok olyan adónemet kellett bevezetni, amelyek szociális szempontokból kevésbé kívánatosak; azonban nem szabad elfelejteni, hogy az egyenes adók hozama 1924-ben minimális volt, úgy hogy a forgalmi és fogyasztási adókkal kellett pótolni a hiányt. A viszonyok javulásával azonban sikerült a szociális szempontból nem kívánatos adónemeket részben teljesen megszüntetni (házhasznóbér-részesedés), részben fokozatosan visszafejlesztetni, mert egyrészt az egyenes adók hozama jelentékenyen megnőtt, továbbá az üzleti forgalom fokozatos fejlődése az illetékek és monopóliumok hozamát annyira növelte, hogy az állam a forgalmi adót az eredeti kulcsnak $\frac{2}{3}$ -ára szállíthatta le, eltörölvén teljesen a legszükségesebb élelmiszerek forgalmi adóját.

Az állami pénzgazdálkodás irányát a szanálás éveiben az az elgondo-

lás vezette, hogy az állam pénzügyeit csak úgy lehet biztos alapokra fektetni, ha az ország gazdasági erejét a viszonyokhoz képest a legintenzívebben tudja kihasználni.

A népszövetségi kölcsönből eddig 213 millió pengőt fordítottunk beruházásokra, a költségvetési feleslegekből pedig 671.6 millió pengőt. Azonkívül 46.3 millió az inflációból visszamaradt összegek céljára létesített alapból állott rendelkezésre. A beruházásokra fordított 931.2 millió pengőnek a megoszlása a következő: gazdasági célú beruházások 607 millió pengő, kulturális és szociális beruházások 226.5 millió pengő, egyéb építkezési, kisebb célú beruházások 97.8 millió pengő. A gazdasági célú beruházások közül különösen említésreméltóak az államvasutak és a posta, távirda és telefonszolgálat investíciói, amelyek Magyarországon állami üzemek lévén, a kormány legelső gondját képezték, tudva, hogy jó közlekedési eszközök nélkül gazdasági rekonstrukciót nem lehet megvalósítani. A többtermelés előmozdítása, különösen a mezőgazdaság modernizálása, utak, kikötők rendbehozatala, állami hitelakció, mind a gazdasági regeneráció célját szolgálták.

Nem mulaszthatta el a kormány azonban kulturális és szociális kötelezettségeit sem, mert az ország rekonstrukciója csak úgy lehet teljes, ha a népesség széles rétegeinek megadjuk a módot a magasabb műveltségre és a technikai ügyességre, ami a modern gazdasági masinériához elengedhetetlenül szükséges. Mindamellet a magyar kormány szem előtt tartotta, hogy a kulturális és szociális kötelezettségek bármennyire is költségesek, teljesítésük soha nem történhetik idegen segítséggel, hanem csakis az ország saját erejéből. Egy ország gazdálkodásának irányításában nem szabad szűk látókörűnek lenni és ha arra gondolunk, hogy a népművelés, egészségügyi és szociális biztosítás terén a kormány áldozatokat is kíván az adófizetőktől, nem szabad megfélemlíteni annak jótékony hatásáról sem. Egy ezernyi megpróbáltatáson keresztülment nemzet jövőjét kellett a magyar kormánynak megalapoznia. Mikor ehhez a munkához hozzáfogtunk, nekünk nemcsak a jelen, hanem a jövő nemzedékre is kellett gondolni. A magyar szanalás csak akkor lesz teljes, ha sikerül a kormánynak tovább is, és pedig még igen hosszú időn át segítségére lenni a gazdasági életnek s annak egészséges alapokon nyugvó fejlődését biztosítani, alátámasztva azt kulturális és szociális intézkedésekkel is.

